

SPORTDA GENDER TENGLIKNI RIVOJLANTIRISH MUAMMO VA YECHIMLARI

Yaxyoyeva Sojida Abdurahimovna

Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti Samarqand filiali dotsenti,
falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya

Mazkur maqolada globallashuv jarayonida erkak va ayollar o'rtasidagi munosabat, jamiyatda, sportda ularning roli, gender tenglik va gender adolat muammolariga e'tibor qaratilib kelinadi. Bugung yurtimizda xotin-qizlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar, amalga oshirilayotgan tizimli chora-tadbirlarning bir qismi bo'lib, unda gender tengligini ta'minlash sohasidagi muammolarni ilmiy jihatdan o'rganish va ularga yechim sifatida ilmiy asoslangan takliflarni ishlab chiqish, aholi o'rtasida gender qadriyatlarini targ'ib qilish, mazkur masalalar bo'yicha tajriba almashish asosiy maqsad sifatida belgilangan.

Kalit so'zlar: gender tengligi, Sportda gender tenglikning ahamiyati, siyosat, iqtisodiyot, huquq, mafkura va madaniyat, ta'lim, ilm-fan, xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq, sharqona gender tengligi.

Abstract

This article focuses on the relationship between men and women in the process of globalization, their role in society and sports, and the problems of gender equality and gender justice. Today, the reforms being implemented in our country to protect the rights and interests of women are part of a series of systematic measures being implemented, in which the main goal is to scientifically study problems in the field of ensuring gender equality and develop scientifically based proposals as solutions to them, promote gender values among the population, and exchange experiences on these issues.

Keywords: gender equality, the importance of gender equality in sports, politics, economics, law, ideology and culture, education, science, equal rights for women and men, Eastern gender equality.

Аннотация

В статье рассматриваются взаимоотношения мужчин и женщин в процессе глобализации, их роль в обществе и спорте, а также вопросы гендерного равенства и гендерной справедливости. Сегодня проводимые в нашей стране реформы по защите

прав и интересов женщин являются частью реализуемых системных мер, в которых основной целью является научное изучение проблем в сфере обеспечения гендерного равенства и разработка научно обоснованных предложений по их решению, пропаганда гендерных ценностей среди населения, обмен опытом по данным вопросам. отмечено.

Ключевые слова: гендерное равенство, важность гендерного равенства в спорте, политике, экономике, праве, идеологии и культуре, образовании, науке, равные права женщин и мужчин, гендерное равенство на Востоке.

Ushbu maqolada sportda gender tenglikni rivojlantirishning ahamiyati, mavjud muammolar va ularni hal etish yo'llari haqida so'z yuritiladi. O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishganidan so'ng gender tengligi Konstitutsiyamizning 58-moddasida "Xotin-qizlar va erkaklar teng huquqlidirlar. Davlar xotin-qizlar va erkaklarga jamiyat hamda davlat ishlarni boshqarishda, shuningdek jamiyat va davlat hayotning boshqa sohalarida teng hiquq va imkoniyatlarni ta'minlaydi" deb mustahkamlab qo'yilgan asosiy demokratik tamoyillardan biriga aylanganini hisobga olish muhimdir. Mamlakatimiz ham gender tengligi va xotin-qizlar huquqlarini himoya qilishga qaratilgan inson huquqlari bo'yicha 60 dan ortiq xalqaro tashkilot va shartnomalarga qo'shilgan.

O'zbekistonda gender tengligini ta'minlashda asosiy harakatlantiruvchi kuch bo'lgan "Xotin-qizlar qo'mitasi" tashkil etildi. Shunday qilib, biz jamiyatni har tomonlama rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlarni samarali yaratishga qaratilgan xotin-qizlarning huquqlarini himoya qilish tamoyillari va normalarini tartibga soluvchi xalqaro huquqiy hujjatlarga faol qo'shilmoqdamiz. Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev BMT Inson huquqlari kengashining 46-sessiyasida so'zlagan nutqida gender siyosati masalalarida biz ayollarning davlat, siyosiy va ishbilarmonlik hayotidagi rolini tubdan oshirish niyatida ekanimizni ta'kidladi. Bu, albatta, tegishli faoliyat sohasida ayollar va erkaklar uchun teng huquq va imkoniyatlar tamoyillariga rioya etilishini ta'minlaydi. Bugungi kunda ayol xotin qizlarning sport bilan shug'ullanishlari uchun bizning mamlakatimizda ham barcha sharoitlar yaratib berilgandir.

Tarixga nazar tashlar ekanmiz, Sport tarixida ayollar ishtiroki uzoq vaqt davomida cheklangan yoki e'tibordan chetda qolgan. XIX asrda ayollar sport bilan shug'ullanishiga to'sqinlik qilingan, chunki jismoniy faoliyat ayollarga xos emas deb hisoblangan. Faqatgina XX asr boshlarida, xususan, 1900-yilda ayollar ilk bor Olimpiada o'yinlarida ishtirok eta boshladi. Biroq bu qatnashuv cheklangan turlarga taalluqli edi - gimnastika, tennis va figurali uchish kabi sport turlari.

XX asrning ikkinchi yarmida ayollar huquqlari uchun kurash sport sohasiga ham ta'sir qildi. 1972-yilda AQShda qabul qilingan Title IX qonuni maktab va universitetlarda ayollarning sportda ishtirokini rag'batlantirdi. Bu ko'plab davlatlarga o'rnak bo'ldi.

Sharq qomusiy olimlardan Abu Nasr Forobiy “Fozil odamlar shahri” asarida tenglik hukm surgan davlatni fozillikka intilgan davlat sifatida qayd etgan bo‘lsa, 1791 yilda Olimpiya De Guj tomonidan tayyorlangan fuqarolik va ayol huquqi deklaratsiyasida ilk bor ayollarning erkin fikrlash va o‘z fikrini bildirish huquqiga ega ekanligi e’tirof etilgan. So‘ngi yillarda xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlarga erishish, jamiyat va davlat ishlarini boshqarishda ularning teng ishtirok etishini ta‘minlash, xotin-qizlarni ijtimoiy-huquqiy jihatdan qo‘llab-quvvatlash, shuningdek, xotin-qizlarni tazyiq va zo‘ravonliklardan himoya qilishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirildi. Gender tenglik masalasi davlat siyosati darajasiga ko‘tarildi. Bugungi kunda mamlakatimiz rahbarligidagi o‘tkazilgan xotin-qizlar qo‘llab-quvvatlash tizimi hamda ularning jamiyatdagi mavqeyini yanada mustahkamlash bo‘yicha yig‘ilishlarda ham bu masalalarga chuqur urg‘u berildi va bu maqsad mamlakatimizning taraqqiyot strategiyasida eng muhim yo‘nalishlardandir. Sport sohasida ham bu tamoyil Olimpiya xartiyasining talablaridan biridir. Olimpiya xartiyasi olimpiya harakati uchun qonunlar majmuasidir. Xartiyaga binoan Olimpiada o‘yinlari “Haqqoniy va teng huquqli musobaqalarda butun dunyo sportchilarini birlashtirib, mamlakatlar, alohida shaxslarga nisbatan irqiy, diniy yoki siyosiy kamsitilishga yo‘l qo‘yilmaydi. Biror sport turining Olimpiya o‘yinlari dasturiga kirishi uchun qat’iy mezonlar, talablar bo‘ladi. Ulardan biri sportdagi gender tenglik masalasi. Ya’ni, Olimpiya o‘yinlariga da’vogar sport turi bilan erkaklar qatori xotin-qizlar ham teng shug‘ullanishi kerak. Sport — bu nafaqat jismoniy faollik va sog‘lom turmush tarzi, balki jamiyatda ijtimoiy tenglik va adolatni targ‘ib qilish uchun muhim vositadir. Biroq, ko‘plab mamlakatlarda sportda gender tengsizlik hali ham saqlanib qolmoqda.

Bugungi kunga kelib, ayollar sportda faolroq ishtirok etayotgan bo‘lsa-da, gender tenglik hali to‘liq ta‘minlanmagan. Sportda gender tenglikning ahamiyati. Gender tenglik sportning barcha sohalarida - musobaqalardan tortib rahbarlik lavozimlarigacha - erkaklar va ayollar uchun teng imkoniyat yaratishni taqozo etadi. Gender tenglikning sportda targ‘ib qilinishi: Ayollar va erkaklar o‘rtasidagi ijtimoiy tenglikni mustahkamlaydi. Ayollarning sportga qiziqishini oshiradi va ularni faol bo‘lishga undaydi. Sport orqali yosh avlodga gender tenglik tushunchasini singdiradi. Professional sportda ayollar mehnatini teng baholash va moliyaviy rag‘batlantirish imkonini beradi. Gender tengsizlik muammolari Sport sohasida gender tengsizlikning bir necha ko‘rinishlari mavjud:

1. Moliyaviy tengsizlik - Ayollar sport jamoalari va sportchilari ko‘pincha erkaklar bilan solishtirganda kamroq moliyaviy qo‘llab-quvvatlanadi. Ayollar musobaqalarida sovrin jamg‘armasi ham past bo‘ladi.
2. Mediada kam yoritilish - Ayollar sport musobaqalari erkaklar musobaqalariga qaraganda kam yoritiladi, bu esa ayollarning sportdagi muvaffaqiyatlarini e’tiborsiz qoldiradi.

3. Rahbarlik lavozimlarida kam ishtirok - Sport tashkilotlari va federatsiyalarida rahbarlik lavozimlarini asosan erkaklar egallaydi.

4. Stereotiplar va kamsitish — Ayollarning sportda muvaffaqiyat qozonishi ba'zi stereotiplar sabab e'tirof etilmaydi yoki kamsitishga uchraydi.

Gender tenglikni rivojlantirish yo'llari

1. Qonunchilik va siyosiy islohotlar

Sport tashkilotlari va hukumatlar gender tenglikni ta'minlashga yo'naltirilgan qonunchilik va qoidalarni joriy qilishi lozim. Bu ayollarga teng imkoniyatlar yaratish va sportda kamsitishning oldini olishga yordam beradi.

2. Moliyaviy qo'llab-quvvatlash

Ayollar sporti uchun byudjet ajratishni oshirish, sovrin jamg'armalarini tenglashtirish va homiylik imkoniyatlarini kengaytirish muhimdir.

3. Ta'lim va targ'ibot ishlari

Gender tenglikka oid ma'rifiy dasturlar orqali jamiyatda ayollar sportidagi muvaffaqiyatlari qadrlanishini ta'minlash lozim. Bu, ayniqsa, yosh sportchilar va ularning ota-onalari uchun muhim.

4. Media va reklamada tenglik

Media kompaniyalari ayollar musobaqalarini kengroq yoritib, sportda gender tenglikni targ'ib qilishlari kerak. Ayollar sportchilarining yutuqlarini keng jamoatchilikka namoyish qilish ayollar sportiga qiziqishni oshiradi.

5. Rahbarlik lavozimlarida ayollar ishtirokini oshirish

Sport tashkilotlari ayollarni rahbarlik lavozimlariga jalb qilish orqali gender tenglikni mustahkamlashlari mumkin. Bu qaror qabul qilish jarayonlarida ayollar ovozini kuchaytiradi. Xulosa qilib aytganda sportda gender tenglikni ta'minlash nafaqat ayollar va erkaklar uchun teng imkoniyat yaratish, balki jamiyatda adolat va tenglikni targ'ib qilish uchun ham muhimdir. Gender tengsizlikni bartaraf etish uchun hukumat, sport tashkilotlari, OAV va jamiyat birgalikda ishlashi lozim. Bu sportni yanada adolatli va inklyuziv qilishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili

1. Д. Робертсон и М. Айази. Как женщины используют технологии для продвижения гендерного равенства и мира, Институт Мира США, 15 июля, 2019 г. / <https://usip.org>; Л. Хапп. Аборты в изоляции: Наблюдения за активизмом по вопросам абортов в Аргентине во время COVID-19, Лондонская Школа Экономики, 16 декабря 2020 г. / <https://blogs.lse.ac.uk/gender/2020/12/16/>

2. А. Чиб и др. Использование мобильной связи международными рабочими мигрантами для поиска социальной поддержки в Сингапуре, Школа коммуникаций и журналистики Университета в Анненберге, Том 9, Номер 4, Зима 2013, 19-34 / <https://itidjournal.org>; В. Руге и Б. Усманиева. Могут ли смартфоны расширить возможности трудовых мигрантов? Пример мигрантов из Кыргызстана в России, в Центральном Азиатском Обзоре, том 38, выпуск 2 (2019), 165-180 / <https://tandfonline.com>; Офис Верховного Комиссара ООН по делам беженцев (УВКБ ООН), Женева, 2016 г., Подключение беженцев: Как Интернет и мобильная связь могут улучшить благосостояние беженцев и трансформировать гуманитарную деятельность / <https://unhcr.org>
3. Европейский Институт Гендерного равенства (ЕИГР), 2017 г., Кибернасилие в отношении женщин и девочек / <https://eige.europa.eu/publications-resources/>